

Росена Иванова

Необоснована, безнаказана и неприкосновена красота („Кристо и Жан-Клод /Софтуер“ в галерия „УниАрт“)

Росена Иванова е една от кураторките на галерия „УниАрт“ и студентка в бакалавърска програма „Арт мениджмънт“ на департамент „Изкуствознание и история на културата“ в НБУ. Има публикации за съвременни изложби и арт практики. Организираща е редица кураторски проекти, сред които site-specific инсталацията „Неочевидно“ и изложбата „Деструктивният позитивизъм на Милош Гавазов“ в галерия „УниАрт“. От 2020 г. е член на международната кураторска мрежа CODART.

Преди повече от 20 години доц. Константин Вълчев, преподавател по художествено стъкло към Нов български университет, получава подарък от Христо и Жан-Клод – тубус с над 40 плаката от артистични проекти на двойката¹. Тази колекция беше изложена в галерия „УниАрт“ на Нов български университет в продължение на два месеца под заглавието „Софтуер“. Изложбата вече е в миналото, междувременно на 31 май ни напусна и самият Христо Явашев – Христо. Остава ни да мислим какво означава да разкажеш историята на изкуство, което се бунтува срещу устойчивостта, документацията и интерпретацията – част от любопитните аспекти в построяването на една такава изложба.

Кураторите често са поставени пред трудни избори, когато трябва да представят работата на Христо и Жан-Клод. Техните произведения устояват на репрезентация, защото са повече физически намеси, отколкото предмети сами по себе си. Те не съществуват задълго и най-вече тяхното място е в средата, за която са създадени. С други думи, формалните, енергийните и обемни стойности на произведенията могат да бъдат оценени най-добре в тяхната оригинална среда. Техните произведения съществуват някъде между реалния и въображаемия свят, привилегия, която носи със себе си и ограничения. В повечето случаи Христо и Жан-Клод работят извън галерийното пространство, извън пазара на изкуството и извън институционалния и академичен разказ за изкуството, което означава, че всеки опит за показване на аспекти от тяхната работа в галерийна среда, било то и с идеална цел, е непълен. Вземайки под внимание тези особености, ние създадохме документалната изложба „Христо и Жан-Клод / Софтуер“. Както те отделят човешкото от природното, използвайки ярки цветове и принадлежащи към средата форми, така и екипът на галерията прецени, че може да представи тяхната история, отделяйки я от всички условности, посредством методите на самите артисти.

Софтуер според думите на Христо е периодът, през който един проект съществува във въображението на артиста и подготвителните му скици. От другата страна на това уравнение стои т.нар. „хардуерен период“ – времето, в което проектът е физически построен и отворен за публиката. В галерия „УниАрт“ показвахме плакати от софтуерния период на произведенията. Избрахме те да бъдат динамично разпределени в пространството и по този начин създадохме триизмерна карта.

¹ Интервю по темата с доц. Константин Вълчев може да прочетете в предишния ни брой *СЛЕДВА 40*.

Посетителите на галерията можеха свободно да се движат из пространството. Всяка уникална гледна точка откриваше възможност за съпоставяне на проектите помежду им и създаване на различни перспективи.

С тази изложба си поставихме за цел да изведем на преден план документалното, без да отнемеме от аурата на произведенията, макар те да присъстват само като двуизмерни изображения върху хартия. Голямото предизвикателство, което стои пред всички куратори, имащи за задача да представят на публиката изкуство, създадено за специфични условия, е, че обстоятелствата, в които то „работи“, трудно могат да бъдат пресъздадени. В конкретния случай на Кристо и Жан-Клод я има и другата страна на техните плакати и подготвителни работи. Освен документи от проектите им те са заключили в себе си и очакванията на публиката. Самият Кристо казва: през софтуерния период проектът се изгражда от енергията и от очакванията на публиката, докато през хардуерния всичко това се премества в пространството. В този ред на мисли дори плакатите могат да бъдат разгледани като самостоятелно произведение и третирани като такова. Те са произведения, които носят в себе си заряд и потенциал за реализация. Историята в тях е неизменна част от произведението.

Освен с обекти Кристо и Жан-Клод работят с време. То е заложено в софтуерния период, както и в хардуерния. В софтуерния период времето е протяжно и нестабилно. Подготовката по проектите може да отнеме от 5 до 50 години, а някои от тях никога не биват изпълнени. Това е период на несигурност, но и на креативен и физически труд, съзидание и проектиране. В хардуерния период, изглежда, времето замалко се пречупва, самите артисти наричат своите проекти „деликатни дразнения“, напомняйки, че тяхното съществуване е като процеп в реалността, който съществува в измерение на необоснована, безнаказана и неприкосновена красота.

Изложбата в галерия „УниАрт“ инсталирахме с помощта на артистичното дуо „Съпромат“, съставено от сценографите Борис Далчев и Михаела Добрева. Неповторимият интериор на „УниАрт“ се разкрива пред зрителя по неочаквани начини през светлина, сянка и перспектива. Екипът на галерията и „Съпромат“ подходиха творчески към представянето на плакатите. Те бяха поставени в непрекъснато движение и изложени на постоянните промени, които естествената светлина произвежда, прокрадвайки се през стъклените стени. Този жест беше и един реверанс към деликатните и непринудени, но така въздействащи проекти на Кристо и Жан-Клод.